

OSNOVA V: Vzdělávání žáků se sluchovým postižením (SP)

- SP je u obyvatelstva jedno z nejrozšířenějších somaticko – funkčních postižení (Neubert, In Leonhardt, 2001)
- v ČR žije dle statistik až 400 - 500 tisíc osob se SP
- vrozená porucha sluchu novorozenců je nejčastější poruchou vůbec - je 20 × častější než fenylketonurie
- pokud je vážná porucha sluchu zjištěna pozdě (více než 24 měsíců), není již možno sluchová centra patřičně stimulovat a sluch se již nerozvine

Význam sluchu

- důležitý pro komunikaci a rozvoj sociálních vztahů, vytváří se citová vazba na okolí
- možnost získávání informací o věcech a dějích v okolí
- základ pro vytvoření vnitřní řeči, rozvoj abstraktního myšlení
- orientace v prostoru – nositel varovných signálů, vnímání okolí

Komunikační formy sluchově postižených

dělení komunikačních forem u SP

Manuálně kódovaný mluvený jazyk slovní podstaty

- Daktylní abeceda, daltylotika
- Daktylografie
- Pomocné artikulační znaky
- Hand Mund systém
- Mluvená hlásková řeč
- Psaná forma řeči

Manuálně kódovaný mluvený jazyk

neslovní podstaty

- Znakový jazyk
- Znakovaný jazyk
- Gestuno
- Mimika
- Gestikulace
- Dramatizace
- Pantomima

Manuálně kódovaný mluvený jazyk slovní podstaty

Daktyl (prstová abeceda)

- vizuálně-motorická komunikační forma
- využívá různých poloh a postavení prstů k vyjádření hlásek

druhy daktylu:

- dvouruční (Anglie, Austrálie, Itálie, Chorvatsko)
- jednoruční (USA, Španělsko, Francie, ČR)
- dlaňový daktyl hluchoslepých – taktilní forma

Odezírání

- vnímání mluvy zrakem a její chápání podle pohybů úst, mimiky, výrazu očí, gestikulace
- SP vnímá při odezírání *kinémy*, tzn. mluvně pohybové útvary, odlišitelné od jiných

Pomocné artikulační znaky

- gestické pomůcky k podpoře vnímání a produkce hlásek
- používají se při tvoření, fixaci a automatizaci správné artikulace u SP
- upozorňují na správnou
 - polohu mluvidel
 - rezonanci mluvidel
 - charakter výdechového proudu

Mluvená hlásková řeč

- kontakt s majoritní společností
- rozvoj řeči v MŠ, ZŠ
- individuální logopedická péče

Manuálně kódovaný mluvený jazyk neslovní podstaty

Znaková řeč

- znakovou řečí se pro účely zákona č. 155/1998 Sb. rozumí český znakový jazyk a znakovaná čeština

Znakovaná čeština

- je umělý jazykový systém, který usnadňuje dorozumívání mezi slyšícími a neslyšícími
- využívá gramatické prostředky češtiny
- spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány odpovídající znaky českého znakového jazyka

Český znakový jazyk

- je základním dorozumívacím jazykem neslyšících v ČR
- je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu

Gestikulace

- umožní první porozumění řeči
- podporuje schopnost nápodoby
- připravuje půdu pro používání slov

Gestuno

- forma mezinárodního znakového jazyka

Mimika

- vyjadřuje pomocí výrazu obličeje emoce, např. zlé nebo radostné pohledy
- mimika může být součástí znaku (tzv. nemanuální faktory)

Sluchová protetika

- pomůcky usnadňující vnímání mluvené řeči – sluchadla, kochleární implantát
- p. usnadňující tvoření mluvené řeči – logopedické pomůcky
- p. motivující ke čtení- teletext, titulky
- p. usnadňující získávání informací – PC, televizní technika
- ostatní pomůcky, kt. transformují zvukové podněty na vibrace nebo světelné signály – světelný zvonek, vibrační budík

Komplexní péče o sluchově postižené

- péče by měla mít komplexní charakter
- provázanost školství, zdravotnictví a sociálního sektoru
- vzdělávání zajištěno soustavou škol a školských zařízení pro sluchově postižené
- velký význam neziskového sektoru

Středisko rané péče pro SP

- raná péče do 4. roku věku dítěte se zdravotním postižením, do 7.roku u kombinovaného postižení
- včasná intervence – komplex služeb orientovaný na celou rodinu dítěte raného věku se zdravotním postižením
- klientem celá rodina dítěte s postižením

Speciálně pedagogická centra pro SP

- odborná speciálněpedagogická péče o SP děti od raného věku, surdopedická intervence, depistáž SP
- zvolení rehabilitační metody pro podporu rozvoje komunikačních schopností

- psychorehabilitační pomoc a sociální poradenství rodině
- metodická pomoc učitelům, zejm. u integrovaných žáků (IVP, kompenzační pomůcky, konzultace atd.)
- výchovně vzdělávací péče – výchova odezírání, sluchová výchova, individuální logopedická péče, smyslová výchova atd.

Vzdělávání

- Mateřské školy pro SP
- Základní školy pro SP
- Střední školy pro SP
- Studium SP na vysokých školách

Mateřské školy pro SP

- děti od 3 do 6 let s různými stupni SP
- důraz na diagnostiku

úkoly

- navazování komunikace
- tvoření a rozvíjení hlasu
- rozvíjení zrakového vnímání, zaměřeného na nácvik odezírání
- seznámení dítěte s možnostmi hmatového vnímání, rozvíjení hrubé a jemné motoriky
- reedukace sluchu
- rozvíjení řeči od nejranějšího věku, podpora vztahu k mluvené řeči
- začátky čtení pomocí globální metody
- dosažení funkční komunikace s využitím nonverbálních prostředků – mimiky, gestikulace a přirozených posunků, příp. znakového jazyka

Základní školy pro SP

- volba vzdělávacího programu závisí na řediteli
- volba cesty vzdělávání

- orální komunikace
- bilingvální komunikace
- totální komunikace

Střední školy pro SP

- SOU, OU, praktické školy
- nejčastější obory - strojní mechanik, malíř-lakýrník, krejčí, dámská krejčová, truhlář, kuchař, cukrář, elektrikář, zahradník, zámečnick, šička, klempíř, čalouník
- samostatné obory při ZŠ pro SP
- maturitní studium – zubní technik, SŠ oděvní, SŠ pedagogická – obor předškolní a mimoškolní pedagogika, SPŠ elektrotechnická – výpočetní technologie, gymnázium

Studium SP na vysokých školách

- Výchovná dramatika neslyšících – JAMU (Bc.)
- Čeština v komunikaci neslyšících – FF UK
- Integrovaná forma studia - MU, UK ...

(VŠ centra pro studenty s speciálními vzdělávacími potřebami – př. MU Teiresias)

Zajímavá videa

Chodící lidé: Neslyšící, Instruktažní video: Nádraží

<http://www.youtube.com/watch?v=MojJ2wLP4Eo>

Umělecké tlumočení

Vlaštovky, Traband

<http://www.youtube.com/watch?v=rP2EfJGQY3A>

Ve zlatém kočáře, Traband

http://www.youtube.com/watch?v=6mhAomd_iNE&list=PLDB5D00359938475E

Literatura

- PIPEKOVÁ, J. (ed.) Kapitoly ze speciální pedagogiky. 3., rozšířené a přepracované vydání. Brno : Paido, 2011. ISBN 80-7315-120-0.
- BYTEŠNÍKOVÁ I., HORÁKOVÁ R., KLENKOVÁ J. Logopedie & surdopedie : texty k distančnímu vzdělávání. Brno : Paido, 2007.

- CHVÁTALOVÁ, H. *Jak se žije dětem s postižením : problematika pěti typů zdravotního postižení*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2005. 182 s. ISBN 8073670135.
- BARTOŇOVÁ, M. *Současné trendy v edukaci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v České republice*. Brno: MSD, 2005b, 420 s. ISBN 80-86633-37-3.